

EL CONTROL SANITARI DE LA CARN AL SEGLE XIX

Martí Pumarola i Batlle

Departament de Medicina i Cirurgia Animals. Universitat Autònoma de Barcelona.

Paraules clau: *carn, higiene, veterinària, inspecció d'aliments.*

Meat hygiene at the XIX century

Summary: Scientific food inspection was worldwide organised during XIX century. A new profession assumed it: the veterinarian. Officially new laws were created to control and regulate their activities creating Public Health Services.

We point up the role assumed by Spanish veterinarians, especially Juan Morcillo, who started writing the first treaties about meat inspection and working for the development of food hygiene.

Key words: *meat, hygiene, veterinary, food inspection.*

La veterinària a europa als inicis del segle XIX

D'entre els avenços més importants relacionats directament amb el món veterinari al segle XIX cal destacar els següents: el desenvolupament de l'estudi de les malalties infeccioses, la identificació dels agents etiològics bacterians i vírics, la destrucció dels agents infecciosos i les vacunacions. La identificació i estudi dels agents parasitaris i de les malalties que provoquen serà de gran importància en la determinació per control dels aliments. L'estudi de les zoonosis, concepte fixat per Virchow per descriure les infeccions animals contagioses per a l'espècie humana, donarà el tret de sortida per organitzar de forma definitiva les feines de control dels aliments. El control dels animals malalts (aïllament-quarantena, evitar moviments, normatives legislatives adreçades a la salut pública) i el desenvolupament de la producció animal o zootècnia provocaran que conceptes com la higiene de l'explotació, l'alimentació, la selecció i la millora animals (llibres genealògics, races) es desenvolupin paral·lelament.

L'evolució de la formació veterinària a Espanya al llarg del segle XIX

L'actuació exitosa dels primers veterinaris titulats per la Real Escuela de Veterinaria de Madrid (REVM), fundada el 1792, fixarà el seu paper al llarg del segle. El paper que jugarà la REVM serà molt important. Apareixen les primeres figures veterinàries de la higiene dels aliments, com Ramón Llorente Lázaro, Catedràtic de Patologia General i Especial des de

1856. Va iniciar els cursos de Terapèutica i Policia Sanitària, i va publicar *Compendio de Generalidades de Patología y Terapéutica veterinarias con nociones de Policía Sanitaria* (1854) i *Elementos de Patología Especial Veterinaria* (1855). D'altres autors són José M. Giles, que publica *Higiene Veterinaria* (1848), o Santiago Gálvez Padilla, que tradueix a Còrdova el llibre de H. J. Roder *Tratado Analítico de Medicina Legal Veterinaria* (1841), obra fonamental per a aquest tema.

Fets importants seran la creació de la primera publicació científica de i per a veterinaris, el *Boletín de Veterinaria* (1845), que es publicarà fins el 1859 i que recollirà els coneixements veterinaris del país i de l'estranger, i la celebració a Madrid del *I Congreso Veterinario Español* (1895), que tracta, entre d'altres temes, de la creació de la figura de l'Inspector d'Higiene i Sanitat Pecuarias i de la Policia Sanitària.

La inspecció dels aliments a Espanya

L'any 1802 es publica des de la REVM un *Informe sobre la inspección de alimentos*, i es proposa a veterinaris formats per fer la inspecció. Posteriorment, també des de la REVM sorgeix el *Reglamento de Policía de carnes, aves y pescados* (1837).

L'any 1840 es produeix una epidèmia de febre aftosa a Madrid. Els veterinaris aconseguen controlar la malaltia i obtenen una bona acollida popular. L'ajuntament de Madrid crea aleshores el *Servicio de Inspección Veterinaria*, format per veterinaris especialistes, amb una remuneració assignada: realitzaran la inspecció de carns i peixos, substituint als antics *vededores* de carn dels escorxadors. Al mateix temps es procedeix a la redacció del *Reglamento de carnes y reglamento interior de las casas-matadero*. L'exemple de Madrid serà seguit per d'altres municipis.

La publicació a Xàtiva, el 1858, de la *Guía del veterinario inspector, o sea Policía sanitaria veterinaria aplicada a las casas matadero*, obra de Juan Morcillo Olalla, representa el primer treball escrit per un veterinari que estudia científicament la inspecció d'aliments.

Aquestes iniciatives arriben al *Consejo de Sanidad*, d'on sorgeix una Reial Ordre per la qual el govern de l'estat regula la Inspecció de carns feta per veterinaris a tots els municipis espanyols de més de 20.000 habitants (1859). És el primer cop a la història universal que això es produeix. La inspecció dels altres productes seguirà camins semblants a la de la carn. El 1865 apareix una normativa municipal que regula la inspecció de la llet a Barcelona, a la que seguirà, l'any següent, una Reial Ordre per la qual es regula la inspecció de la llet a tot l'Estat espanyol; posteriorment (1887), una altra Reial Ordre regularà la inspecció d'embotits.

La publicació de nous treballs de Morcillo sobre la cisticercosi i la triquinosi, on proposa el decòm de la carn infestada sense conèixer-ne el perill, suposen noves regulacions oficials aplicades a l'estudi de les carns, com és la Reial Ordre de 1883, per la qual es regula la necessitat del triquinoscopi per fer la inspecció de la carn.

Finalment, el 1904, Instrucció Sanitària atribueix a tots els municipis la capacitat per construir escorxadors, la regulació de la inspecció de tot tipus d'establiment i la creació de la figura de l'inspector de carn per a les poblacions de més de 50.000 habitants. El 1908 s'especifica per Reial Decret quines seran les funcions dels inspectors veterinaris i, el 1918, es publica la Reial Ordre de Reglament General d'Escorxadors.

La inspecció dels aliments arreu del món

Paral·lelament al que succeeix a l'Estat espanyol, en diferents països europeus s'elaboren normatives que regulen la inspecció. No serà, però, fins el 1867, amb motiu del Tercer Congrés Internacional de Veterinària, celebrat a Zuric, quan es planteja la necessitat d'organitzar la inspecció de la carn. Uns anys més tard (1872), a Viena es redacta el Reglament Internacional per la Inspecció de la Carn, amb l'objectiu de combatre les malalties infeccioses. Seguint l'exemple europeu i les normatives internacionals, es crea als Estats Units d'Amèrica el cos de veterinaris inspectors dels aliments, i se'n regula l'activitat. Així, a la Legislació de Massachusetts s'hi troben indicacions sobre la prohibició de l'adulteració de la llet (1856) i la prohibició de l'ús de la llet de vaques malaltes (1864). Montclair, un veterinari de Nova Jersey, reclama l'examen bacteriològic de la llet (1904). Chicago serà, el 1908, la primera ciutat on es consumeixi llet pasteuritzada.

Bibliografia

- CHIODI, V. (1981), *Storia della veterinaria*. Bolonya, Edagricole.
- CIFUENTES, L.; FERRAGUD C.; GARCÍA BALLESTER L. (1999), *Els Menescals I L'art De La Menescalia A La Corona D'aragó Durant La Baixa Edat Mitjana. Història de la Ramaderia i la Veterinària als Països Catalans. IV Col·loqui d'Història*. CEHI. Barcelona, Publicacions de la Universitat de Barcelona.
- CORDERO DEL CAMPILLO M.; RUÍZ MARTÍNEZ C.; MADARIAGA DE LA CAMPA B. (1973), *Semblanzas veterinarias*. Vol. I i II, Lleó, Laboratoris Syva.
- DUALDE V. (1997), *Historia de la Albeiteria Valenciana*, València, Colecció «Estudis», 11, Ajuntament de València.
- DUNLOP R. H. I WILLIAMS D. J. (1995), *Veterinary Medicine, an illustrated history*, St. Louis, Ed. Mosby-Year Book Inc.
- KARASSZON D. (1988), *A concise history of Veterinary Medicine*, Budapest, Akadémiai Kiadó.
- SANZ EGAÑA C. (1951), *Historia de la Veterinaria Española, Albeitería, Mariscalería, Veterinaria*. Madrid, Espasa-Calpe.
- VITAL RUBÉRRIZ, P. (1984), *Historia de la Ciencia Veterinaria Española del Antiguo Régimen al Liberalismo (1792-1847)*, Tesi doctoral, Madrid, Universidad Complutense de Madrid.